

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om ortodoxa kyrkosamfundet

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att till lagen om ortodoxa kyrkosamfundet fogas bestämmelser om val av biskop. Enligt bestämmelserna skall biskopen väljas genom val vid ett kyrkomöte. I bestämmelserna ingår ett bemyndigande att genom förordning föreskriva om val av biskop och om vissa andra omständigheter kring valet. Samtidigt föreslås en ändring av de bestämmelser som gäller utfärdande av avskedsbrev åt biskopen. Till

lagen fogas också bestämmelser om tillämpningen av statstjänstemannalagen och av bestämmelser som utfärdats med stöd av den på biskopar och vissa andra tjänstemän i kyrkosamfundet samt om utnämningen av dessa tjänstemän.

Lagen avses träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

1.1. Bestämmelser om tjänsterna som biskop och tjänsterna i kyrkostyrelsen samt tjänsterna som resepräst och resekantor

Enligt 6 § 1 mom. lagen om ortodoxa kyrkosamfundet (521/1969) handhas den allmänna förvaltningen av kyrkosamfundet av biskoparna och kyrkostyrelsen. Enligt 7 § 1 mom. är kyrkosamfundet uppdelat i tre eller flera stift, av vilka ettvarvt förestås av en biskop. En av biskoparna är ärkebiskop. Enligt 10 § skall kyrkosamfundets biskopar vara finska medborgare.

Enligt 6 § 3 mom. lagen om ortodoxa kyrkosamfundet erläggs avlöningarna till biskoparna samt till kyrkostyrelsens tjänste- och befattningshavare ävensom ersättning för av tjänsteresor föranledda resekostnader jämte dagtraktamenten av statens medel. Enligt lagens 23 § kan för sådana trakter, där det

är långt till kyrkan eller församlingen är vidsträckt och spridd, tillsättas en resepräst och en resekantor med rätt till lön och resekostnadsersättning av statens medel. Enligt 86 § förordningen om ortodoxa kyrkosamfundet (179/1970) utnämns reseprästerna och resekantorena av kyrkostyrelsen. Dessa tjänster är likväl inte statliga tjänster.

Det antal personer i kyrkosamfundets tjänst vars avlöning betalas av statens medel motsvarar sammanlagt 36 årsverken. I detta antal ingår biskoparna, tjänstemännen vid kyrkostyrelsen samt reseprästerna och resekantorena.

Bestämmelser om ortodoxa kyrkosamfundets tjänster ingår i bestämmelserna om statstjänstemän. Enligt 68 § statstjänstemannalagen (750/1994) skall, om avlöningen i en tjänst inom ortodoxa kyrkosamfundet betalas av statens medel, på inrättande, överföring, ändring och indragning av sådan tjänst tillämpas bestämmelserna om tjänster som skall specificeras i statsbudgeten.

Enligt 1 § lagen om statens tjänstekollekti-

vavtal (664/1970) tillämpas på ärkebiskopen, biskopen och de biträdande biskoparna i ortodoxa kyrkosamfundet liksom även på kyrkosamfundets övriga tjänstemän lagen om statens tjänstekollektivavtal, om inte något annat stadgas. Med stöd av denna bestämmelse har man i statens tjänstekollektivavtal avtalat om anställningsvillkoren för de tjänstemän i kyrkosamfundet vars avlönning betalas av statens medel. Om anställningsvillkoren för kyrkosamfundets övriga tjänstemän har bestämts genom förordning efter det att det utskott som avses i lagen om tjänste- och arbetsvillkorsutskottet inom ortodoxa kyrkosamfundet i Finland (158/1984) har gjort en framställan om dem.

Enligt lagen om ortodoxa kyrkosamfundet gäller om en biskops rätt till pension vad som bestäms om statliga tjänste- och befattningssinnehavares rätt till pension. Om skyldigheten för tjänstemän i kyrkostyrelsen att avgå från tjänsten och om tjänstemännens pensionsrätt gäller vad som bestäms om statstjänstemännens skyldighet att avgå från tjänsten och rätt till pension.

1.2. Kanonernas betydelse

En av ortodoxa kyrkostyrelsen tillsatt arbetsgrupp med uppgift att bl.a. utreda hur de kanoniska synpunkterna beaktas i lagstiftning som gäller kyrkosamfundet, har i sin rapport från 1989 definierat begreppet "kanon" så att med ordet skall avses en kyrklig regel eller lag som godkänts på behörigt sätt och därefter satts i kraft i kyrkolivet med bindande verkan för kyrkans medlemmar. Enligt arbetsgruppen är de kanoner som uppstått i den ekumeniska synoden i viss mening en tillämpning av religiösa dogmer på problem som kyrkan och dess medlemmar stöter på. Av kanonerna ingår heliga apostlarnas regler och de ekumeniska kyrkomötenas kanoner med förklaringar i verket Ortodoksismen kirkon kanonit selityksineen (Pieksämäki 1980), som utgetts av rådet för publicering av ortodox litteratur.

Kanonerna har uppstått under det första årtusendet i vår tideräkning. De innehåller bl.a. bestämmelser om hur en biskop skall väljas och installeras i ämbetet. Den kanoniska stadfästelsen av ett biskopsval och den kanoniska installationen är till sin natur välsignande åtgärder enligt det kyrkliga arvet. Bestämmelserna har iakttagits i Finland och meningen är att säkra att de iakttas även

i framtiden.

Enligt ekumeniska patriarkatets tomosdokument av den 6 juli 1923 har ärkebiskopen och biskopen i ortodoxa ärkebiskopsdömet i Finland - med bevarande av de regler som nämns i tomos som orubblig grund - rätt att med prästerskapet och lekmannafolket alltid i detaljer fritt ordna förhållandena i ortodoxa kyrkan i Finland enligt de krav som landets lagar ställer, på uttryckligt villkor att ingen av den nämnda "organisationens" bestämmelser visar sig strida mot den heliga ortodoxa kyrkans lära och kanoner, såsom dessa är förklarade i det sätt som iaktas av det ekumeniska patriarkatet.

Riksdagens förvaltningsutskott har 1997 i sitt betänkande (FvUB 22/1997 rd) ansett att staten vad gäller förhållandet mellan kyrkosamfundet och staten så litet som möjligt, framför allt i lärofrågor, skall blanda sig i kyrkosamfundets angelägenheter. Utskottet har konstaterat att den kanoniska rätten har ett nära samband med det ortodoxa kyrkosamfundets läroarv. Det ortodoxa kyrkosamfundet i Finland är en del av ett världsomspännande samfund som följer de kanoniska skrifterna. Enligt utskottets bedömning bör man även i författningsrättsliga frågor i mån av möjlighet beakta det ortodoxa kyrkosamfundets särställning i den finländska lagstiftningen. Vad gäller förhållandet mellan kanonisk rätt och den finländska rättsordningen konstaterade förvaltningsutskottet att enligt utgångspunkten bör lagstiftningen om det ortodoxa kyrkosamfundet inte strida mot grundlagen eller de internationella konventioner som är bindande för Finland, inte ens då denna lagstiftning stöder sig på de kanoniska skrifterna.

1.3. Tillämpning av bestämmelserna om statstjänstemän

Ovan i avsnitt 1.1. har bestämmelserna i 6 § 1 och 3 mom. lagen om ortodoxa samfundet förklarats. Paragrafens 1 mom. föreslås inte bli ändrat. Paragrafens 2 mom. upphävdes den 1 mars 1998. Paragrafens gällande 3 mom. blir 2 mom. i den föreslagna paragrafen. Det föreslås att dess ordalydelse preciseras så att begreppen i bestämmelsen motsvarar gällande lagstiftning.

Som det framgår av avsnitt 1.1. finns det i lagen om kyrkosamfundet inte täckande bestämmelser om anställningsförhållandena för de tjänstemän vars avlönning betalas av sta-

tens medel. Enligt 22 § 1 mom. lagen angående utnämningars för innehavare av statens tjänster och fasta befattningar samt om deras rätt att kvarstå i sin tjänst eller befattning (202/1926) skulle stadgandena i lagen i tillämpliga delar iaktas också i fråga om andra befattningshavare än innehavare av statstjänst eller befattning, där statsmyndighet utnämnt eller varit delaktig i utnämmandet av tjänstens eller befattningens innehavare. I samband med att lagstiftningen om statstjänstemän ändrats har det blivit oklart huruvida statstjänstemannalagen skall tillämpas på ortodoxa kyrkans biskopar och kyrkostyrelsens tjänstemän samt på resepräster och -kantorer med stöd av nämnda lag och ikraftträdelsebestämmelserna i den tidigare statstjänstemannalagen (755/1986). För tydlighetens skull föreslås att i 6 § 3 mom. lagen om kyrkosamfundet föreskrivs att statstjänstemannalagen och med stöd av den utfärdade bestämmelser tillämpas på biskopar och tjänstemän i kyrkostyrelsen samt på de resepräster och resekantorer som avses i lagens 23 §., om inte något annat följer av lagen om kyrkosamfundet eller en förordning med stöd av den.

För att klarlägga kyrkostyrelsens ställning med avseende på de tjänstemän som är i dess tjänst samt resepräster och resekantorer föreslås att i 6 § 4 mom. föreskrivs att bestämmelserna om myndighet i statstjänstemannalagen skall tillämpas på kyrkostyrelsen i fråga om anställningsförhållandena för sådana tjänstemän vid kyrkostyrelsen samt resepräster och resekantorer som avses i 2 mom., om inte något annat följer av lagen om kyrkosamfundet eller en förordning med stöd av den.

1.4. Avgång från biskopstjänst

Om ärkebiskopen, biskopstjänster och biskopars rätt till pension bestäms i 35 § lagen om ortodoxa kyrkosamfundet. I paragrafens 1 mom., som anger ärkebiskopens ställning och uppgift, föreslås inga ändringar. Paragrafens 2-4 mom. gäller såväl ärkebiskopen som andra biskopar.

Enligt 2 mom. innehar biskopen sitt ämbete på livstid. I momentet bestäms även att landets regering utfärdar avskedsbrev åt biskopen, om han till följd av sjukdom eller hög ålder blir oförmögen att handha sina tjänsteåligganden eller anhåller om avsked.

Enligt förslaget skall kyrkostyrelsen utfärda avskedsbrevet åt biskopen. Grunderna för utfärdande av avskedsbrev skall preciseras så att förutsättningen är bestående oförmåga att sköta tjänsteåliggandena. Man har ansett detta vara avsikten även i den gällande bestämmelsen. Till en biskopstjänst skall alljämt utnämnas på livstid utan avgångsålder.

I 3 mom. bestäms om hur en biskops tjänsteförhållande upphör när tjänsten dras in. Det föreslås att hänvisningen om rätten till lön på indragningsstat och därmed förknippade skyldigheter, som inte längre finns, skall slopas. I 4 mom. bestäms om biskopens rätt till pension. Det föreslås att momentet ändras så att begreppen motsvarar gällande bestämmelser.

1.5. Val av biskop

Enligt 87 § regeringsformen utnämnde republikens president ärkebiskoparna och biskoparna. I grundlagen som trädde i kraft vid ingången av mars 2000 anges inte att biskopsutnämningarna hör till presidentens uppgifter.

Om valet av biskop bestäms i förordningen om ortodoxa kyrkosamfundet. Enligt 148 § förrättas val av biskop inom kyrkosamfundet vid ordinarie eller för ändamålet utlyst extra kyrkomöte. Hur röstningen går till bestäms i 151 §. I 153 § 1 mom. bestäms om valets stadfästelse enligt kanonisk lag, i 2 mom. om biskopsutnämning och i 3 mom. om kanonisk installation i ämbetet. Enligt paragrafens 1 mom. ankommer valets stadfästelse enligt kanonisk lag, då fråga är om biskop, på ärkebiskopen och, då fråga är om ärkebiskop, på den ekumeniska patriarken, hos vilken kyrkostyrelsen skall anmäla ärendet. Enligt paragrafens 2 mom. utnämnes biskopen, efter den kanoniska stadfästelsen, av republikens president, i vilket syfte valet genom kyrkostyrelsens förmedling skall meddelas statsrådet. Enligt momentet skall nytt val förrättas, om republikens president inte utnämner den valde till biskop. Enligt 3 mom. verkställs kanonisk installation i ämbetet före vigningen, av en biskopskonferens bestående av minst tre medlemmar.

Patriarkatets andel i stadfästelsen av valet av ärkebiskop i Finland är uttryckligen kanonisk och ett synligt uttryck för att ortodoxa kyrkosamfundet i Finland är autonomt,

dvs. har självstyre under det ekumeniska patriarkatet och inte självständigt på samma sätt som de flesta lokalkyrkor. I en i egentlig mening självständig lokalkyrka kräver valet av ledande biskop inte stadfästelse utanför landet. I fråga om kyrkor med självstyre sker stadfästelsen alltid enligt motsvarande praxis som i det ortodoxa kyrkosamfundet i Finland.

Enligt förslaget skall en ny 35 b § tas in i lagen om ortodoxa kyrkosamfundet. I paragrafens 1 mom. bestäms att biskopen väljs genom val vid ett ordinarie eller extra kyrkomöte, och i 2 mom. hänvisas till förordningens bestämmelser om val av biskop, stadfästelse av val enligt kanonisk lag och kanonisk installation av biskop. I 3 mom. bestäms att kyrkostyrelsen utfärdar utnämningens brev till den som valts till biskop. Avsikten är att genom en statsrådsförordning ålägga ärkebiskopen att enligt kanonisk lag stadfästa biskopsvalet samt den ekumeniska patriarken att enligt kanonisk lag stadfästa ärkebiskopsvalet, på samma sätt som för närvarande. Det föreslås också att det genom en statsrådsförordning bestäms om den kanoniska installationen i ämbetet på samma sätt som nu. Ingen myndighet utanför den ortodoxa kyrkan deltar längre i val av biskop.

Enligt 8 § 3 mom. förvaltningsprocesslagen (586/1996) bestäms om anförande av besvär över beslut av en myndighet inom ortodoxa kyrkosamfundet och dess församling i lagen om ortodoxa kyrkosamfundet. Om anförande av besvär över beslut av kyrkomötet, val av biskop eller stadfästelse av val finns inga bestämmelser, och ändringar i dem kan sålunda inte sökas genom besvär.

1.6. Utnämning av tjänstemännen i kyrkostyrelsen och av resepräster och resekantorer

I förordningen om ortodoxa kyrkosamfundet bestäms om utnämning till lagfaren assessor, museiföreståndare, ärkebiskopens sekreterare och vissa andra tjänstemän. Med hänsyn till att utfärdande av förordning enligt 80 § grundlagen förutsätter ett befullmäktigande i grundlagen eller någon annan lag, föreslås att det både i 23 § och i 36 a § lagen om ortodoxa kyrkosamfundet tas in ett nytt 2 mom., enligt vilket bestämmelser om utnämning av tjänstemännen i kyrkostyrelsen utfärdas av statsrådet genom förordning.

2. Propositionens verkningar och ärendets beredning

Propositionen har inga ekonomiska verkningar, inte heller verkningar i fråga om organisation och personal.

De föreslagna ändringarna har beretts i ortodoxa kyrkostyrelsen och vid ett extra kyrkomöte samt som tjänstearbete vid undervisningsministeriet. Propositionen var varit på remiss hos utrikesministeriet och justitieministeriet.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att den har antagits och blivit stadfäst.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om ändring av lagen om ortodoxa kyrkosamfundet

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 8 augusti 1969 om ortodoxa kyrkosamfundet (521/1969) 6 och 35 § sådan de lyder delvis ändrade i lag 53/1998, samt fogas till 23 §, sådan den lyder i lag 893/1987, ett nytt 2 mom., till lagen en ny 35 b § och till 36 a §, sådan den lyder i nämnda lag 53/1998, ett nytt 2 mom. som följer:

6 §

Den allmänna förvaltningen av kyrkosam-

fundet handhas av biskoparna och kyrkostyrelsen.

Avlöningarna till biskoparna samt till kyrkostyrelsens tjänstemän samt ersättning för av tjänsteresor föranledda resekostnader jämte dagtraktamenten betalas av statens medel.

På biskopar och de tjänstemän i kyrkostyrelsen som avses i 2 mom. samt de resepräster och resekantorer som avses i 23 § tillämpas statstjänstemannalagen (750/1994) och med stöd av den utfärdade bestämmelser, om inte något annat följer av denna lag eller av en förordning som utfärdats med stöd av denna lag

På kyrkostyrelsen tillämpas i fråga om anställningsförhållandena för sådana tjänstemän vid kyrkostyrelsen samt resepräster och resekantorer som avses i 2 mom. vad som i statstjänstemannalagen bestäms om myndighet, om inte något annat följer av denna lag eller av en förordning som utfärdats med stöd av den.

23 §

Om utnämningen av resepräster och resekantorer bestäms genom förordning av statsrådet.

35 §

Ärkebiskopen är kyrkosamfundets överhuvud och överherde som i samråd med biskopskonferensen och kyrkomötet leder ärkebiskopsdömet i enlighet med Bibeln, traditionen, dogmer, kanon och den ortodoxa kyrkans övriga kyrkliga regler samt i enlighet med gällande bestämmelser om kyrkosamfundet.

En biskop utnämns på livstid. Om biskopen anhåller om avsked från tjänsten eller på grund av sjukdom eller hög ålder blir bestående oförmögen att sköta sina tjänsteåligganden, utfärdar kyrkostyrelsen ett avskedsbrev åt biskopen.

Dras en biskopstjänst in på grund av omreglering av stiftet eller av annan orsak, upphör den utnämnda biskopens tjänsteförhållande och kyrkostyrelsen utfärdar ett avskedsbrev åt biskopen. Biskopen bibehåller härvid sin biskopliga värdighet.

Om en biskops rätt till pension gäller vad som bestäms om rätt till pension för den som står i tjänsteförhållande till staten.

35 b §

Biskopen väljs genom val vid ordinarie eller extra kyrkomöte.

Genom statsrådsförordning bestäms om val av biskop, stadfästelse av val enligt kanonisk lag och den kanoniska installationen av en biskop.

Kyrkostyrelsen utfärdar till den som valts till biskop ett utnämningensbrev med hänvisning till valet vid kyrkomötet och till stadfästelsen enligt kanonisk lag.

36 a §

Om utnämningen av tjänstemännen i kyrkostyrelsen bestäms genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 2000.

Helsingfors den 30 juni 2000

Republikens President

TARJA HALONEN

Kulturminister *Suvi Lindén*

Lag

om ändring av lagen om ortodoxa kyrkosamfundet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 8 augusti 1969 om ortodoxa kyrkosamfundet (521/1969) 6 och 35 § sådana de lyder delvis ändrade i lag 53/1998, samt

fogas till 23 §, sådan den lyder i lag 893/1987, ett nytt 2 mom., till lagen en ny 35 b § och till 36 a §, sådan den lyder i nämnda lag 53/1998, ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

6 §

Den allmänna förvaltningen av kyrkosamfundet handhaves av biskoparna och kyrkostyrelsen.

2 mom. upphävd.

Avlöningarna åt biskoparna samt åt kyrkostyrelsens tjänste- och befattningshavare ävensom ersättning för av tjänsteresor föranledda resekostnader jämte dagtraktamenten erlagges av statens medel.

Föreslagen lydelse

6 §

Den allmänna förvaltningen av kyrkosamfundet handhas av biskoparna och kyrkostyrelsen.

Avlöningarna till biskoparna samt till kyrkostyrelsens tjänstemän samt ersättning för av tjänsteresor föranledda resekostnader jämte dagtraktamenten betalas av statens medel.

På biskopar och de tjänstemän i kyrkostyrelsen som avses i 2 mom. samt de resepräster och resekantorer som avses i 23 § tillämpas statstjänstemannalagen (750/1994) och med stöd av den utfärdade bestämmelser, om inte något annat följer av denna lag eller av en förordning som utfärdats med stöd av denna lag.

På kyrkostyrelsen tillämpas i fråga om anställningsförhållandena för sådana tjänstemän vid kyrkostyrelsen samt resepräster och resekantorer som avses i 2 mom. vad som i statstjänstemannalagen bestäms om myndighet, om inte något annat följer av denna lag eller av en förordning som utfärdats med stöd av den.

23 §

Om utnämningen av resepräster och resekantorer bestäms genom förordning av statsrådet.

35 §

Ärkebiskopen är kyrkosamfundets överhuvud och överherde som i samråd med biskopskonferensen och kyrkomötet leder ärkebiskopsdömet i enlighet med Bibeln, traditionen, dogmer, kanon och den ortodoxa kyrkans övriga kyrkliga regler samt i enlighet med gällande bestämmelser om kyrkosamfundet.

Biskop innehar gitt ämbete på livstid. Blir biskopen till följd av sjukdom eller hög ål-

35 §

Ärkebiskopen är kyrkosamfundets överhuvud och överherde som i samråd med biskopskonferensen och kyrkomötet leder ärkebiskopsdömet i enlighet med Bibeln, traditionen, dogmer, kanon och den ortodoxa kyrkans övriga kyrkliga regler samt i enlighet med gällande bestämmelser om kyrkosamfundet.

En biskop utnämns på livstid. Om biskopen anhåller om avsked från tjänsten eller på

Gällande lydelse

der oförmögen att handha sina tjänsteåligganden eller anhåller han om avsked, utfärdar landets regering åt honom avskedsbrev.

Indrages biskopstjänst på grund av omreglering av stiftens eller av annan orsak, bibehåller biskopen sin biskopliga värdighet samt åtnjuter de rättigheter och är underkastad de skyldigheter, som enligt lag gäller de tjänstemän, vilkas tjänster indrages.

Angående biskops rätt till pension gäller vad om innehavares av statens tjänst eller befattning rätt till pension är stadgat.

Föreslagen lydelse

grund av sjukdom eller hög ålder blir bestående oförmögen att sköta sina tjänsteåligganden, utfärdar kyrkostyrelsen ett avskedsbrev åt biskopen.

Dras en biskopstjänst in på grund av omreglering av stiftens eller av annan orsak, upphör den utnämnda biskopens tjänsteförhållande och kyrkostyrelsen utfärdar ett avskedsbrev åt biskopen. Biskopen bibehåller härvid sin biskopliga värdighet.

Om en biskops rätt till pension gäller vad som bestäms om rätt till pension för den som står i tjänsteförhållande till staten.

35 b §

Biskopen väljs genom val vid ordinarie eller extra kyrkomöte.

Genom statsrådsförordning bestäms om val av biskop, stadfästelse av val enligt kanonisk lag och den kanoniska installationen av en biskop.

Kyrkostyrelsen utfärdar till den som valts till biskop ett utnämningssbrev med hänvisning till valet vid kyrkomötet och till stadfästelsen enligt kanonisk lag.

36 a §

Om utnämningen av tjänstemännen i kyrkostyrelsen bestäms genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 2000.

